

Ovocné pálenky z Vizovic

Valašské švestky byly v 19. století proslulé po celé Evropě. I když je časem vytlačily švestky bosenské, podnikání vizovických výrobců slivovice jen kvetlo.

K nejváženějším občanům Vizovic patřili v té době Karel Singer a Zikmund Jelínek. Oba pocházeli z židovských obchodnických rodin a s velkou energií se pustili do podnikání ve výrobě destilátů. Jejich palírny se rychle rozmáhaly, a tak skupovali další pozemky a rozšiřovali majetek. Svými úspěchy motivovali i menší zemědělce ve Vizovicích, kteří v roce 1894 založili vlastní podnik na zpracování ovoce, včetně palírny. Ve svém záměru uváděli i to, jak si poradí v případě neúrody: „Pro případ, že by ovoce stromové (trnky, třešně, višně, jablka, hrušky) se neurodilo, páčila by se borovička, on zde jest jalovec domovem, mnoho se ho vyvážá a on takměř patří k ovoci hornaté krajiny naší.“ Tak vznikl Rolnický závod ovocnářský, zkráceně Razov.

Singer a Jelínek se ve Vizovicích nevěnovali jen byznysu, ale našli si čas i na dobrovolné ha-

síče, ochotnické divadlo a místní Sokol, angažovali se také na radnici. Svou židovskou víru uplatnili ve vzdělávacím spolku Sion, který se zasloužil o výstavbu synagogy v Pardubské ulici.

Slivovice a borovička z podniku Zikmunda Jelínka získaly ocenění na různých hospodářských přehlídkách. Ještě před první světovou válkou se do chodu firmy zapojil starší syn Rudolf Jelínek (1892-1944), který nastoupil jako prokurista. Spolu se svým mladším bratrem Vladimírem musel narukovat do války, ale oba šťastně přežili. Otec jim ve svých 60 letech firmu předal a nadále se jmenovala Zikmunda Jelínka synové.

V roce 1921 přikoupili krachující Razov, který měl ze všech vizovických palíren nejvýhodnější polohu. Stál v rovinném údolí za městem a hlavně v sousedství železniční trati. Jelínkové navíc rozšířili svůj prodejní sortiment – slivovici,

borovičku a likéry – o využitování ovoce a prodej výrobků z něj, výrobu ovocných šťáv a vín. Ve dvacátých letech měla firma obchodní zastoupení v Praze a uzavřela licenční smlouvu s francouzskou firmou z Cognacu, díky níž mohla vyrábět, nakupovat a prodávat koňak a dovažet tamní vína.

Úspěšná spolupráce obou bratrů trvala jen do roku 1926, kdy se domluvili, že každý půjde vlastní cestou, vliv na to zřejmě měly i jejich zcela rozdílné povahy. Rudolf zdědil po otci podnikatelský talent, ale také značně divoké a výbušné chování. Vladimír byl naopak rozvázný a klidný a uměl jednat s lidmi. Díky tomu se podílel na zrodu místní organizace židovské strany a zastával řadu veřejných funkcí. Rudolf Jelínek propůjčil dalšímu podnikání své jméno a Vladimír si založil novou palénku. Oba se oženili a stali se otci dvou dětí.

Největšího rozkvetu se Rudolf Jelínek dočkal ve třicátých letech, kdy se ohlas vizovické slivovice začal šířit nejen po Evro-

pě, ale i v zámoří. V té době se pustil do výroby košer slivovice za podmínek, které splňovaly předpisy židovského náboženství. Výrobní proces počínaje výběrem švestek přes kvašení a destilaci až po uložení v zapечатých nádobách a následné stáčení do lahví po několikátém zrání dozoroval pověřený zástupce židovské obce. Košer výrobky (vedle slivovice to byla i borovička) mířily od roku 1934 především do USA. Zisky rychle stouply, ale radost byla jen dočasná. Rok 1938 přinesl naprostý obrat v přístupu k židovským firmám. Když byly v sousedním Rakousku zavedeny norimberské zákony, věděly už židovské rodiny ve Vizovicích, že jsou ve velkém ohrožení. Vladimír Jelínek se spolu s rodinou nechal vyškrtnout z židovských matrik a nadále byl uváděn jako bez vyznání.

Rudolf v dubnu 1939 odešel do USA, ale doma zůstala jeho žena Irena a osmnáctiletý syn Zdeněk, který se věnoval firmě jako technický vedoucí. V říjnu se Rudolf nečekaně vrá-

til domů, když zjistil, že zbytek své rodiny nedokáže ze země vystěhovat. V únoru 1940 firmu prodal manželům Pokorným ze Zlína. Jeho bratr Vladimír byl zatčen gestapem a deportován do koncentračního tábora ve Flossenbürgu, kde v roce 1942 zahynul. Palírny ve Vizovicích se posléze dostaly do německých rukou. Syn Rudolf Jelínek Zdeněk se i přes tragický případ svého strýce vrhl do aktivního odboje, s falešnými doklady na jméno Josef Zahradka se přesunul do Prahy a podílel se na mnoha sabotážních akcích. Po válce se vrátil do Vizovic, kde se setkal se svým mladším bratrem Jiřím. Zato oba jejich rodiče zahynuli v Osvětimi. V červenci 1945 byl Zdeněk Jelínek jmenován správcem pozůstatosti po otci a národním správcem firmy Rudolf Jelínek. Státu záleželo na jejím fungování, protože byla významným zdrojem devizových příjmů, a tak jí finančně podpořil a výroba se rozjela na plné obrátky. Zdeněk však trpěl těžkou plícní chorobou, která se válečnými útrapami zhoršila, a v květnu 1946 zemřel. Univerzálním dědicem stanovil bratra

Jiřího, jehož podnikání ale ukončilo znárodnění po únoru 1948.

Tři největší vizovické palénice (Singerova, razovská R. Jelínka a firma Vladimíra Jelínka) zůstaly zachovány, ale byly zařazeny pod národní podnik Moravské lihovary a octárny Brno, později pod Slavošské lihovary a nakonec do kolosu Jihomoravské Fruty Brno. Výroba vizovických destilátů a lihovin se přenesla přes všechny společenské změny a reformy, a podařilo se dokonce zachovat export včetně košer slivovice do USA.

V roce 1967 vizovická slivovice, borovička a třešňovnice zastínila na světové výstavě v Montrealu i věhlas skotské whisky. Tradovala se historka, že milionový návštěvník československého pavilonu dal jako ceně přednost vizovické slivovici před pobytem u moře. Většina výrobků šla stále na vývoz a na domácím trhu jich byl nedostatek. Přednostně jimi byl zásobován pražský Dům potravin na Václavském náměstí, ale i tam se stávalo, že slivovice a borovička někdy nebyly k dostání.

Také po listopadu 1989 musela firma Rudolf Jelínek čelit mnoha nastrohám, které se však podařilo překonat. Před časem se Vizovice tak trochu přesunuly i do Prahy, když v bývalém domku herečky Slávky Budínové v ulici U Lužického semináře č. 116/48 vzniklo Muzeum slivovice, které láká k prohlídce i posezení v degustačním baru.

kov

Zikmund Jelínek patřil na konci 19. století se svou palírnou k nejvýznamnějším podnikatelům ve Vizovicích.

Rudolf Jelínek

Lahvování měly ve firmě R. Jelínek na starosti ženy. Snímek je z roku 1947, rok poté došlo k znárodnění.

U kvasných kádí stojí v roce 1923 bratři Rudolf a Vladimír Jelínkovi. Jejich cesty se později rozešly.

▲ Rolnický závod ovocnářský (Razov), založený rolníky z Vizovic, produkoval destiláty nejvyšší kvality.

Reklamní plakát pro Američany z roku 1934. ▶

R. JELÍNEK - VIZOVICE